

זהר הקדוש

עם ביאור
הפֿתֿר והפֿבֿור

פרשת נח • החוב לעורר רחמים ולהציל החוטאים

מאמר זה עוסק בשבח משה רבינו שהירבה בתפילה ומסר נפשו על ישראל לעורר עליהם מידת הרחמים אף לאחר חטא העגל ובים סוף, בשונה מנח שלאחר שאמר לו הקדוש ברוך הוא שינצל הוא ובניו מהמבול לא התפלל על בני דורו. ומבאר שכל ענין משה רבינו במסירות נפשו בים סוף ולאחר חטא העגל היה להביא להשראת השכינה בישראל, וזוהו זכה שנס קריעת ים סוף וכלל ישראל יקראו על שמו. עוד מבאר מידת משה רבינו שכאשר בא לפני ה' לבקש על ישראל ולעורר מידת הרחמים עליהם - הקטין את חטאם, והכל מתוך ראיית טובת כלל ישראל, והשגת השראת השכינה בעולם. ומכאן החובה לעורר רחמים אף על חייבים, שלא כהנהגת נח שאף על פי שידע שבני דורו חייבים היה לו לעורר עליהם את מידת הרחמים, ולא לחוש לחיי עצמו. ומביא מדברי רבותינו ז"ל הקשר בין משה רבינו לנח, שהיו נשמה אחת, ומה שלא תיקן נח בתפילה ובקרבן על בני דורו, תיקן משה רבינו במסורו נפשו למיתה על ישראל.

מעלת משה רבינו אשר בשעה שהיתה גזירת כלליה לאחר חטא העגל, אחז במידת החדש של אברהם אבינו, מידת ההתגברות על החומר והרגש הטבעי של חיי עצמו, והחלה עצמו למען כלל ישראל, למען תשרה שכינה עליהם, ויתקדש שמו יתברך בעולם, לעומת נח שכאשר היתה גזירת המבול על העולם, אחר שהובטח מאת המקום שינצל בחיבה הוא וביתו - לא עורר רחמים על בני דורו, ולכן נקרא המבול 'מי נח' על שמו:

רבי יצחק פתח בשבח משה רבינו שמסר נפשו למען ישראל, בדברי ישעיה הנביא (ישעיה סג יב) **'מוליד לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם'**. ופירושו כך (מה שנאמר **'זרוע תפארתו'** הכוונה לזרוע ימין) שדא זכותא דאברהם - זו זכותו של אברהם, כלומר מידת חסד לאברהם, דאיהו ימינא ממשה - שזוהו ימינו של משה, שהיה משה מדבק ונוטה עצמו עם ישראל במידה זו, ומה שנאמר **'תפארתו'** הכוונה למדרגתו דמשה, שהשפיע משה על מידת תפארת העליזונה שאף היא הוטתה למידת החדש, ובגין כך **'בוקע מים מפניהם'** - ובזכות זו בקע הקדוש ברוך הוא לישראל את ים סוף ואת הירדן, דהא זכותא דאברהם בוקע מים איהו - שהרי זכותו של אברהם אבינו הוא ענין הבקיעה, ככתוב במדרש (ילקוט שמעוני שמות רלג) בשביל אברהם אני קורע להם הים, שנאמר [בעקידה] **'ויבקע עצי עולה'** (בראשית כב ג), ונאמר כאן **'ויבקעו המים'** (שמות יד כא), וכל דא - זה למא, הוא משום **'לעשות לו שם עולם'**, כיוון שלא קיבל את גזירת הכליה על עם ישראל לאחר חטא העגל, והביא להשראת השכינה בישראל, ולהגדלת שמו יתברך בעולם.

תא חזי - בא וראה, מה בין משה לעומת שאר בני אדם עלמא - שבעולם, בשעתא דאמר ליה - לאחר חטא העגל כאשר אמר קודשא בריך הוא למשה **'ועתה הניחה לי ויחר אפי בהם ואכלם ואעשה אותך לגוי גדול וגו'** (שמות לב י), מיד אמר משה, וכי אשבוק דינהון דישראל בגיני - וכי אעזוב את דינם וקיומם של ישראל בגללי, השתא יימרון כל אינון בני עלמא - מעתה יאמרו כל בני העולם, דאנא קטילת לון לישראל כמה דעבד - שאני הרגתי את ישראל, כמו שעשה נח, דכיון דאמר ליה - לו קודשא בריך הוא לנח, דישיב ליה בתיבותא - שיצילנו בתיבה, (כמה דאתמר) דכתיב (בראשית ו יז) **'ואני הנני מביא את המבול מים וגו'**, וכתיב (שם ז ד) **'ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה'**, ונאמר שהקב"ה הבטיחו **'ואני הנני מקים את בריתי וגו'** ובאתא אל התיבה אתה ובניך ואשתך ונשי בניך אתך' (שם ו יח). כיון דאמר ליה - לו הקדוש ברוך הוא דישיב ליה ויבנוי - שינצלו הוא ובניו, לא בעא רחמין על עלמא ואתאבדו - לא ביקש רחמים על העולם ואבדו, ובגין כך אקרונ מי המבול - ולכן נקראו מי המבול על שמה - על שמו של נח, כמה דאתא אמר - כמו שנאמר (ישעיה נד ט) **'פי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח'**. אמר משה רבינו, השתא יימרון בני עלמא - מעתה יאמרו העולם, דאנא קטילת לון - שאני הרגתי את בני ישראל, בגין - כיון דאמר לי הקב"ה **'ואעשה אותך לגוי גדול'**, לכן השתא טב לי דאימות ולא ישתצון ישראל - כעת מוטב שאמות ולא יכלו ישראל, מיד **'ויחל משה את פני ה' אלהיו'** (שמות שם פסוק יא), בעא רחמין עליהו - מיד התפלל וביקש רחמים על ישראל, ואתער רחמי על עלמא - ועורר את מידת הרחמים על העולם.

אחר שביאר מידת משה רבינו שנתעורר למסור נפשו על ישראל לאחר חטא העגל, מבאר הדרן לעורר מידת הרחמים, שכאשר פייס משה לקדוש ברוך הוא הקטין את חטאם של ישראל, אך לפני ישראל הגדיל החטא, ומבאר גודל מסירות נפשו של משה שלא קיבל את גזירת הכליה לאחר חטא העגל, עד שמוכן היה למסור עצמו לגמרי עבורם, וזכה להביא להשראת השכינה בישראל, ומבאר שמחתם כן זכה משה שיקרא נס קריעת ים סוף על שמו, וכן שיקראו ישראל 'עמו'.

ואמר רבי יצחק, שירותא - בתחילה דבעא רחמי עליהו - כאשר ביקש משה רבינו רחמים על ישראל מאי יחרה אפך בעמך' (שם), ויש לשאול על איך אמר לה משה **'למה'**, והא עבדו

רבי יצחק פתח, **'מוליד לימין משה זרוע תפארתו בוקע מים מפניהם לעשות לו שם עולם'** (ישעיה סג יב). (נ"א **'זרוע תפארתו'**), דא זכותא דאברהם, דאיהו ימינא ממשה, תפארת דמשה. ובגין כך **'בוקע מים מפניהם'**, דהא זכותא דאברהם בוקע מים איהו. וכל דא למא, **'לעשות לו שם עולם'**.

תא חזי, מה בין משה לשאר בני עלמא. בשעתא דאמר ליה קודשא בריך הוא למשה, **'ועתה הניחה לי וגו'**, ואעשה אותך לגוי גדול וגו' (שמות לב י), מיד אמר משה, וכי אשבוק דינהון דישראל בגיני, השתא יימרון כל אינון בני עלמא, דאנא קטילת לון לישראל, כמה דעבד נח, דכיון דאמר ליה קודשא בריך הוא, דישיב ליה בתיבותא, (כמה דאתמר) דכתיב (בראשית ו יז) **'ואני הנני מביא את המבול מים וגו'**, וכתיב (שם ז ד) **'ומחיתי את כל היקום אשר עשיתי מעל פני האדמה'**, **'ואני הנני מקים את בריתי וגו'** ובאתא אל התיבה' (שם ו יח). כיון דאמר ליה דישיב ליה ויבנוי, לא בעא רחמין על עלמא, ואתאבדו, ובגין כך אקרונ מי המבול על שמה, כמה דאתא אמר (ישעיה נד ט) **'פי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח'**. אמר משה, השתא יימרון בני עלמא, דאנא קטילת לון, בגין דאמר לי **'ואעשה אותך לגוי גדול'**, השתא טב לי דאימות ולא ישתצון ישראל. מיד **'ויחל משה את פני ה' אלהיו'** (שמות לב יא), בעא רחמין עליהו, ואתער רחמי על עלמא.

ואמר רבי יצחק, שירותא דבעא רחמי עליהו מאי קאמר, **'למה ה' יחרה אפך בעמך'** (שם). וכי מלך דא איך אמר לה משה **'למה'**, והא עבדו

קאמר - מה אמר, **'למה ה'** וכי מלך דא - דבר זה

כוכבים ומזלות - הרי עבדו עבודה זרה, **כמה דאָת אָמַר** - כמו שנאמר (שם פסוק ח) **עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה' וְגו'**, ומשה אָמַר לפני הקדוש ברוך הוא למה, אתמהה.

אָלָא הַתִּירוּץ הַכִּי אוֹלִיפָנָא - כך למדנו, מאן דַּמְרָצָה לְאַחְרָא - מי שמדבר דברי רציו על אחרים, לא

בְּעֵי לְמַעַבְדַּה הוּא חוֹבָא (דְּאִיהוּ) רַב - אין לו לעשות את מעשה חובתו גדול, **אָלָא יַזְעִיר לִיה קַמִּיה** - אלא עליו להקטין את העבירה לפני אותו אחר, **וּלְבַתֵּר יִסְגִּי לִיה קַמִּיה אַחְרָא** - אבל אחר כך יגדיל את החטא בפני החוטא, וכמו שמצינו אצל משה רבינו כאשר בא לפני ישראל, **דְּכַתִּיב (שם פסוק ל) 'אַתֶּם חֲטִאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה'**.

וְלֹא שָׁבִיב לִיה - ולא הניחו לקודשא בריהּ הוא, עד דַּמְסַר גְּרַמְיָה לְמוֹתָא - עד שמסר נפשו למיתה, **דְּכַתִּיב (שם פסוק לב) 'וַעֲתָה אִם תֵּשָׂא חֲטָאתֶם, וְאִם אֵין מַחְנִי נָא מִסְפָּרָא אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ, וְאִזּוּ קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַחֲלִיל לֹון** - מחל לישראל על עוונם, **דְּכַתִּיב (שם פסוק יד) 'וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה' וְגו'**, ונח לא עבד - עשה כן, **אָלָא בְּעָא לְאַשְׁתַּזְבָּא וְשָׁבִיב כָּל עֲלָמָא** - אלא רצה להציל את עצמו ועזב את כל העולם. **וּבְכָל זְמַנָּא דְּדִינָא שְׁרִיא עַל עֲלָמָא** - ובכל פעם שמידת הדין שורה על העולם, **רוּחַ קוֹדֶשָׁא אָמַר וְוִי דָּלָא אֲשַׁתְּכַח כְּמִשָּׁה** - רוח הקודש אומר: ווי שלא נמצא אדם כמשה, **דְּכַתִּיב (ישעיה סג יא) 'וַיִּזְכּוּר יָמֵי עוֹלָם מִשָּׁה עַמּוֹ וְגו', אִיהַּ הַמַּעֲלָם מִיָּם' וְגו'**, **דְּכַתִּיב (שמות יד טו) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תַּעֲצֶק אֵלַי, דְּהָא אִיהוּ בַּצְלוּתָא** - שהרי משה בכח תפילתו ובקשתו לקדוש ברוך הוא **סָלִיק לֹון מִן יָמָא** - העלה אותם מן הים, והביא להשראת השכינה בתוכם, **וּבְגִין דְּשִׁוּי גְרַמְיָה בַּצְלוּתָא עֲלִייהו דִּישְׁרָאֵל בִּימָא** - ובעבור ששם עצמו בתפילה על ישראל בים סוף, **אָקְרִי (עַל שְׁמִיה) - נִקְרָא הַנֵּס עַל שְׁמוֹ, כְּמוֹ 'הַמַּעֲלָם מִיָּם', דְּאִיהוּ אֲסִיק לֹון מִן יָמָא** - שהוא העלם מן הים.

'אִיהַּ הַשֵּׁם בְּקֶרְבּוֹ אֶת רוּחַ קֹדְשׁוֹ' (ישעיה סג יא), **דָּא אִיהוּ מִשָּׁה, דְּאֲשֶׁרִי שְׁכִינְתָּא בִּינִייהו דִּישְׁרָאֵל** - זה משה שהשרה שכינה בישראל, **'מוֹלִיכִם בְּתַהֲמוֹת'** (שם פסוק יג), **כִּד אַתְּבָקְעוּ מִיָּא** - כאשר נבקעו המים, **וְאֶזְלוּ בְּגוֹ תַהוֹמֵי בִּישְׁפָּתָא** - והלכו ישראל ביבשה בתוך

בּוֹכָבִים וּמִזְלוֹת, כְּמָה דְּאֶת אָמַר (שם פסוק ח) 'עֲשׂוּ לָהֶם עֵגֶל מִסֶּכֶה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה' וְגו', וּמִשָּׁה אָמַר 'לָמָּה'. אָלָא הַכִּי אוֹלִיפָנָא, מָאן דַּמְרָצָה לְאַחְרָא, לֹא כְּעֵי לְמַעַבְדַּה תַּהוּא חוֹבָא (דְּאִיהוּ) רַב, אָלָא יַזְעִיר לִיה קַמִּיה. וּלְבַתֵּר יִסְגִּי לִיה קַמִּיה אַחְרָא (ד"א ל"ג חייבא), דְּכַתִּיב (שם פסוק ל) 'אַתֶּם חֲטִאתֶם חֲטָאָה גְדֹלָה'.

וְלֹא שָׁבִיב לִיה לְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, עַד דַּמְסַר גְּרַמְיָה לְמוֹתָא, דְּכַתִּיב (שם פסוק לב) 'וַעֲתָה אִם תֵּשָׂא חֲטָאתֶם, וְאִם אֵין מַחְנִי נָא מִסְפָּרָא אֲשֶׁר כְּתִבְתָּ. וְקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא מַחֲלִיל לֹון, דְּכַתִּיב (שם פסוק יד) 'וַיִּנָּחֵם ה' עַל הָרָעָה' וְגו'. וְנַח לֹא עֲבַד כֵּן, אָלָא בְּעָא לְאַשְׁתַּזְבָּא, וְשָׁבִיב כָּל עֲלָמָא.

וּבְכָל זְמַנָּא דְּדִינָא שְׁרִיא עַל עֲלָמָא, רוּחַ קוֹדֶשָׁא אָמַר, וְוִי דָּלָא אֲשַׁתְּכַח כְּמִשָּׁה, דְּכַתִּיב (ישעיה סג יא) 'וַיִּזְכּוּר יָמֵי עוֹלָם מִשָּׁה עַמּוֹ' וְגו', אִיהַּ הַמַּעֲלָם מִיָּם' וְגו', דְּכַתִּיב (שמות יד טו) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה מַה תַּעֲצֶק אֵלַי, דְּהָא אִיהוּ בַּצְלוּתָא סָלִיק לֹון מִן יָמָא. וּבְגִין דְּשִׁוּי גְרַמְיָה בַּצְלוּתָא עֲלִייהו דִּישְׁרָאֵל בִּימָא, אָקְרִי (עַל שְׁמִיה) 'הַמַּעֲלָם מִיָּם', דְּאִיהוּ אֲסִיק לֹון מִן יָמָא.

'אִיהַּ הַשֵּׁם בְּקֶרְבּוֹ אֶת רוּחַ קֹדְשׁוֹ' (ישעיה סג יא), **דָּא אִיהוּ מִשָּׁה, דְּאֲשֶׁרִי שְׁכִינְתָּא בִּינִייהו דִּישְׁרָאֵל. 'מוֹלִיכִם בְּתַהֲמוֹת'** (שם פסוק יג), **כִּד אַתְּבָקְעוּ מִיָּא, וְאֶזְלוּ בְּגוֹ תַהוֹמֵי בִּישְׁפָּתָא דְּגִלְדִּי מִיָּא (וּכְלָא אֶתְמַר עַל מִשָּׁה), (ג"א וְעַל דָּא אָקְרִי 'מִשָּׁה עַמּוֹ'), בְּגִין דְּאֶמְסַר גְּרַמְיָה עַל יִשְׂרָאֵל.**

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָף עַל גַּב דְּזַבְּתָא הָהוּא נַח, לֹא אִיהוּ פְּדָאִי (בְּגִין) דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִגִּין עַל עֲלָמָא בְּגִינִיה. תָּא חוּי, מִשָּׁה לֹא

אחר שביאר מעלת מסירות הנפש של משה בים סוף ולאחר חטא העגל, ושלכן נקרא נס קריעת ים סוף על שמו, ונקראו ישראל עמו של משה, חוזר לחילוק שבין משה לנח, ומבאר שחט לא היה לו זכות אבות, אבל בכל זאת היה עליו לעורר רחמים על ישראל בתפילה ובקרבן על מנת לשכך את מידת הרגוז שהיתה בעולם, אבל לא זכה לכך, מתוך שחש על חיי עצמו.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אָף עַל גַּב דְּזַבְּתָא הָהוּא נַח - אף על פי שצדיק היה נח, **לֹא אִיהוּ פְּדָאִי (בְּגִין) דְּקוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא יִגִּין עַל עֲלָמָא בְּגִינִיה** - איננו כדאי שהקדוש ברוך הוא יגין על העולם בגללו, **תָּא חוּי** - בא וראה, **מִשָּׁה לֹא תִלָּה מִלָּה בְּזִכּוּתִיה** - משה רבינו לא תלה הדבר בזכויותיו **אָלָא בְּזִכּוּת אֲבָהוֹ קַדְמָאִי** - אלא בזכות האבות הקדמונים, **אָבֵל נַח, לֹא הָוָה לִיה בְּמָאן דִּיתְלִי בְּזִכּוּתָא** - אבל נח לא היתה לו זכות במה שיתלה כְּמִשָּׁה כפי שהיה למשה.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל דָּא - וְעַם כָּל זֶה, כִּיּוֹן דְּאָמַר לִיה קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא - כִּיּוֹן שְׁאֲמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא 'וְהַקִּימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, הָוָה לִיה לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהוּ - היה לו לבקש רחמים על בני דורו קודם שבא חרון אף על הארץ, **וְקֶרְבָּנָא דְּאָקְרִיב לְבַתֵּר** - והקרבן שהקריב בצאתו מן התיבה, כְּנֹאמַר 'וַיַּעַל עֶלְת בְּמִזְבֵּחַ' (בראשית ח ב), **דִּיקְרִיב לִיה מִן קַדְמַת דְּנָא** - היה לו להקריב קודם כניסתו לתיבה, **דְּלָמָא יִשְׁכַּר רִוְגָזָא מַעֲלָמָא** - שמא יועיל להוריד הרגוז מן העולם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִאי הָוָה לִיה לְמַעַבְדַּה - מה היה לו לעשות, **דְּהָא חֲיִיבִי עֲלָמָא הוּוּ מַרְגִּיזִין קַמִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא** - שהרי רשעי העולם היו מכעיסין לפני הקדוש ברוך הוא, **וְאִיהוּ יְקָרִיב קֶרְבָּנָא** - ואיך הוא יקריב קרבן, **אָלָא וְדָאִי נַח דְּחִיל עַל גְּרַמְיָה הוּוּ** - אלא ודאי נח פוחד על עצמו היה, **בְּגִין דְּלֹא יַעֲרַע בִּיה מוֹתָא בְּגוֹ חֲיִיבִי עֲלָמָא** - כדי שלא יקרה לו מות בתוך רשעי העולם, **דְּהוּוּ חֲמִי עוֹבְדִיהוֹן בִּישָׂא כָּל יוֹמָא** - שהיה רואה מעשיהם הרעים כל יום, **וְהִיךְ מַרְגִּזִין קַמִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא** - וכמה מכעיסים לפני הקדוש ברוך הוא כל יום.

תִּלָּה מִלָּה בְּזִכּוּתִיה, אָלָא אָמַר רַבִּי יִצְחָק, וְעַם כָּל דָּא, כִּיּוֹן דְּאָמַר לִיה קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא 'וְהַקִּימוֹתִי אֶת בְּרִיתִי אִתְּךָ, הָוָה לִיה לְמַבְעֵי רַחֲמֵי עֲלֵיהוּ. וְקֶרְבָּנָא דְּאָקְרִיב לְבַתֵּר, דִּיקְרִיב לִיה מִן קַדְמַת דְּנָא, דְּלָמָא יִשְׁכַּר רִוְגָזָא מַעֲלָמָא.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מִאי הָוָה לִיה לְמַעַבְדַּה, דְּהָא חֲיִיבִי עֲלָמָא הוּוּ מַרְגִּיזִין קַמִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְאִיהוּ יְקָרִיב קֶרְבָּנָא. אָלָא וְדָאִי נַח דְּחִיל עַל גְּרַמְיָה הוּוּ, בְּגִין דְּלֹא יַעֲרַע בִּיה מוֹתָא בְּגוֹ חֲיִיבִי עֲלָמָא, דְּתַהוּ חֲמִי עוֹבְדִיהוֹן בִּישָׂא כָּל יוֹמָא, וְהִיךְ מַרְגִּזִין קַמִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כָּל יוֹמָא.

נפשי צמאה לדעת כל רז סודך

זוהר הקדוש המבואר < עם פירוש "הכתר והכבוד"

ביאור בשפה ברורה הפותח את לב הלומד, עם מקורות וביאורים על פי גדולי המפרשים

